

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

НАУКОВИЙ ВІСНИК

*МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО*

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Засновано 1999 р.

№ 3 (62)

вересень 2018

Том 2

Внесено до Переліку фахових видань України
(наказ МОН України від 29.12.2014 р. № 1528)

Миколаїв
МНУ імені В. О. Сухомлинського
2018

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 9 від 29 листопада 2018 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Валерій БУДАК** ректор МНУ імені В. О. Сухомлинського, академік НАПН України, доктор технічних наук, професор (голова редакційної колегії);
- Тетяна СТЕПАНОВА** декан факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор (головний редактор);
- Ірина КАРДАШ** доцент кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), кандидат педагогічних наук (відповідальний секретар).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

- Акматалі АЛІМБЕКОВ** завідувач кафедри педагогіки Киргизо-Турецького університету «Манас» (м. Бішкек, Киргизька республіка), доктор педагогічних наук, професор;
- Гульзаміра БАУБЕКОВА** головний науковий співробітник Національної академії освіти імені Ібрая Алтинсаріна (м. Астана, Республіка Казахстан), доктор педагогічних наук, професор;
- Алла БОГУШ** завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (Україна), академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Володимир ГЛАДИШЕВ** професор кафедри української мови і літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук;
- Барбара КЕДЗІЕРСЬКА** професор Інституту Наук про виховання Краківського педагогічного університету імені Комісії національної освіти (м. Краків, Польща), доктор педагогічних наук, професор;
- Василь КРЕМЕНЬ** професор президент Національної академії педагогічних наук України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор;
- Олександр ЛЯШЕНКО** академік-секретар Відділення загальної середньої освіти НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Олександра САВЧЕНКО** головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Анатолій СИТЧЕНКО** проректор із науково-педагогічної роботи Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор;
- Ірина СУРІНА** завідувач кафедри соціології Поморська академія у Слупську (м. Слупськ, Польща), доктор соціологічних наук, професор;
- Ольга СУХОМЛИНСЬКА** головний науковий співробітник Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (Україна), академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
- Олена ТРИФОНОВА** завідувач кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор;
- Мухіддін ХАЙРУДДІНОВ** завідувач кафедри педагогіки та інклюзивної освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Україна), доктор педагогічних наук, професор.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- Ірина КНЯЖЕВА** професор кафедри дошкільної педагогіки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, доктор педагогічних наук, професор;
- Наталія БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО** головний науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент.

Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. № 3 (62), вересень 2018. – Т.2. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. — 370 с.

ISSN 2518-7813

У збірнику наукових праць уміщено статті з актуальних проблем педагогічної науки. Зокрема, розглянуто питання теорії та методики навчання дисциплін освітніх галузей. Автори особливу увагу звертають на процес виховання та навчання, інноваційні технології в освіті, особливості формування компетентності, проблеми фахової підготовки фахівця тощо.

Видання адресовано науковцям, педагогам, учителям-методистам, студентам педагогічних спеціальностей.

УДК 37
ББК 74

ЗМІСТ

ВІКТОРІЯ БАРКАСІ, ТЕТЯНА ФІЛІПП'ЄВА	Громадянське виховання – провідна тенденція виховання при підготовці вчителів у сучасній Великій Британії.....	9
МАРІЯ БЕРЕГОВА	Підготовка майбутнього корекційного педагога до роботи в інклюзивному середовищі: формування професійних компетенцій.....	14
ОЛЕНА БІДА, ОЛЬГА ШЕВЧЕНКО, ОЛЕКСАНДР КУЧАЙ	Інноваційні технології у фізичному вихованні і спорті.....	19
СВІТЛАНА БІРЮК, ПРИНА ДЕМИДОВА, ВЛАДА БІРЮК, НАТАЛЯ РЕШЕТІЛОВА	Визначення кваліфікаційного рівня українських стрибунів студентського віку у висоту.....	24
ЛЮДМИЛА БОРОВИК	Етапи дослідження процесу формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх офіцерів державної прикордонної служби України.....	28
ІГОР БУЦИК	Обґрунтування критеріїв та показників сформованості дослідницької компетентності фахівців з агроінженерії.....	34
АНТОНІНА ВІТЮК, НАТАЛІЯ НУЖНА	Метод проектів у дистанційному навчанні вищої математики.....	41
ТЕТЯНА ВАЙДИЧ	Історико-етнографічні дослідження Івана Панькевича крізь призму педагогічної регіоналістики.....	47
НАТАЛІЯ ВАЛЬКО	Стан реалізації Stem-освіти майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін у Європейському союзі.....	52
СЕРГІЙ ВОЛОШИНОВ	Аналіз досвіду професійної підготовки фахівців морської галузі в Російській федерації.....	59
ВІКТОРІЯ ГАЛУЩЕНКО	Шляхи оптимізації корекційно-логопедичної роботи з розвитку емоційної лексики у дітей із ЗНМ.....	64
НАДІЯ ГОЛУБИЦЬКА	Діагностика ставлення майбутніх учителів музики до проблеми формування етнопедагогічної культури у процесі фахового навчання.....	69
ОЛЬГА ДЕМ'ЯНЕНКО	Методологічний аспект проблеми формування професійної мобільності студентів у полікультурному освітньому процесі.....	72
НАТАЛЯ ДЕРСТУГАНОВА	Специфіка підготовки майбутніх бакалаврів з теології у педагогічній теорії: ключові поняття.....	77
А. З. ДЖУМЕЛЯ	Результати впровадження організаційно-методичної системи формування пластичного інтонування майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.....	82
АННА ДОБРОВОЛЬСЬКА	Професійне самовизначення майбутніх лікарів у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання медичній інформатиці.....	86
ОЛЬГА ЗАВИДІВСЬКА	Особливості формування здоров'яорієнтованих управлінських навичок майбутніх менеджерів на засадах соціалізації.....	97
ЛЮДМИЛА ЗАГОРОДНЯ	Принципи формування готовності магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.....	102

СВІТЛАНА ЗАСКАЛЄТА	Активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів на заняттях з іноземної мови.....	108
АНЖЕЛІКА ІВЕРШИНЬ	Педагогічні умови становлення суб'єктності студентів майбутніх вихователів у художньо-творчій діяльності.....	112
ЮАНЬ КАЙ	Методичні аспекти формування виконавської стабільності майбутнього вчителя музики у контексті регулятивно-емоційного компоненту	117
ІРИНА КАЗАНЖИ	Формування гуманно-творчого потенціалу майбутніх фахівців початкової освіти у позаурочній роботі.....	123
ДМИТРО КИСЛЕНКО	Критерії, показники та рівні підготовки майбутніх фахівців з охоронної діяльності та безпеки	127
ТЕТЯНА КОБИЛЯНСЬКА	Професійна діяльність психолога освітнього закладу у порівнянні з суміжними видами діяльності.....	135
ЮЛІЯ КОБИЛЯНСЬКА	Проблема національно-культурної ідентичності старшокласників в умовах глобалізації	141
ОЛЕНА КОВТУН	Формування рефлексивної позиції майбутніх перекладачів у фаховій підготовці	145
МИКОЛА КОЗЯР, ОЛЕКСІЙ ПАРФЕНЮК	Аналіз сутності поняття «графічна компетентність» у системі підготовки майбутнього бакалавра галузевого машинобудування	151
АЛЛА КОЛЕСНИК	Соціально-педагогічна проблема важковиховуваності дітей	157
ВІКТОРІЯ КОРНЕЩУК	Напрями підвищення ефективності професійної підготовки соціальних працівників у ЗВО	161
НАТАЛІЯ КОХАНОВА	Нормативно-правове забезпечення навчання англійської мови учнів початкової школи Польщі	165
ОЛЕКСІЙ ЛИСТОПАД	Розвиток креативності студентів при вивченні навчальної дисципліни «Нові інформаційні технології в дошкільній освіті».....	172
ВЕЙ ЛІМІН	Діагностика вокальної підготовки магістрантів факультетів мистецтв педагогічних університетів	178
АННА ЛЯКІШЕВА	Соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства: дефініція понять.....	183
РИММА МАЙБОРОДА	Професійна мобільність викладача як складова соціального капіталу	189
ЮЛІЯ МАЛЕЖИК	Аналіз навчально-методичного забезпечення з образотворчого мистецтва в загальноосвітніх школах України другої половини ХХ століття.....	193
ІРИНА МАНЬКУСЬ, ЛЮДМИЛА НЕДБАЄВСЬКА, РОМАН ДІНЖОС	Підготовка фахівців в ЗВО: інновації в методах і формах	199
К. О. МАТВІЙЧУК	Роль вправ у формуванні діафрагмального дихання на початковому етапі роботи з молодшими школярами	205
В. МИКОЛАЙКО	Інформаційно-комунікаційні технології підтримки у продуктивному навчанні фізики в основній школі	209
ІРИНА МОЗУЛЬ	Стан сформованості готовності майбутніх учителів до навчання природознавства в початковій школі.....	215
ІЛЬДІКО ОРОС	Подібні та відмінні ознаки освіти дорослих країн ЄС (Франції, Німеччини, Данії, Бельгії, Угорщини) та англомовних країн (США, Канади, Великої Британії).....	223
ОЛЕНА ПАСІЧНИК	Змішане навчання як форма ефективної організації іншомовної освіти на немовних спеціальностях ЗВО	231
ОЛЕКСАНДР ПЕЧКО, МИКОЛА ГОРОБЕЙ, ЮЛІЯ КОЗЕРУК	Аспекти кінезіологічної компетентності у формуванні культури здоров'я студентів.....	235

ЄВГЕН ПІДЛІСНИЙ	Правова культура суспільства, особистості та соціальної групи.....	241
ЄВГЕН ПЛІСКО	Діагностика особистості неповнолітнього правопорушника в пенітенціарних установах другої половини ХХ століття	247
ТЕТЯНА ПОТАПЧУК	Формування цінностей сімейного виховання старшокласників у процесі вивчення української літератури.....	252
ЛІЛІЯ РЕБУХА	Методологічні підходи до фундаменталізації професійної освіти майбутніх соціальних працівників	258
НАТАЛІЯ РОМАНЧУК	Теоретичні засади та практичні аспекти реалізації компетентнісного підходу у вищих технічних закладах освіти	263
НАТАЛІЯ РОМАНЧУК, ОЛЕКСАНДР ГАЙША, НАТАЛІЯ РОМАНЧУК	Реалізація інформаційно-комунікаційних технологій навчання в процесі викладання математичних дисциплін у вищих технічних закладах освіти	267
ЯНА РУЖЕВИЧ	Формування особистісної мобільності студентів у кроскультурній взаємодії засобами зарубіжної літератури	273
ЛЮДМИЛА РУСАЛКІНА	Специфіка іншомовної професійної підготовки майбутніх лікарів в умовах закладів вищої освіти.....	278
НАТАЛІЯ САВІНОВА	Проблеми підготовки майбутніх вчителів-логопедів до роботи в умовах розвивального активно-ігрового середовища	283
ВІКТОРІЯ САВЧЕНКО	Застосування інноваційних технологій у системі неперервної освіти вчителів фізичної культури Нової української школи	288
ОЛЕКСАНДР САВЧИН	Сучасні педагогічні підходи щодо формування умінь будувати розповіді різного типу в дітей старшого дошкільного віку.....	292
ІРИНА СЕРЕДА	Особливості застосування педагогічних технологій у корекційно-виховному процесі.....	298
СВІТЛАНА СИТНЯКІВСЬКА	Характеристика базових конструктів моделі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери на білінгвальній основі.....	303
ОЛЕКСАНДР СОЛТИК	Роль науково-педагогічних працівників у процесі формування професійної надійності майбутніх вчителів фізичної культури.....	309
ОКСАНА ТКАЧ	Вивчення особливостей раннього розвитку дітей з перинатальною патологією	314
ТРУБАВІНА ІРИНА	Материнознавство в соціально-педагогічній діяльності: інтегрована навчальна дисципліна у закладах вищої освіти.....	318
НАТАЛІЯ ХРОМЧЕНКОВА	Особливості професійної відповідальності майбутніх журналістів.....	327
ЯН ЦЮНЬ	Критеріальна визначеність сформованості інформаційної культури майбутніх учителів музики.....	332
КАТЕРИНА ШАПОЧКА	Лінгводидактичні принципи навчання іноземних мов молодших школярів із особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища	336
НАТАЛІЯ ШКОЛЯР	Модель формування термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів у процесі професійної підготовки	341
ЮЛІЯ ШПАЛЯРЕНКО	Особливості впровадження спецкурсу з формування громадянської компетентності майбутніх учителів початкової школи	347
ОКСАНА ШУКАТКА	Нормативно-правова база України щодо сприяння здоров'язбереження молоді	353
СВІТЛАНА ЯКИМЕНКО	Формування світогляду першокласників у інноваційному інтегрованому освітньому просторі нової української школи	358
ЛІ ЯН	Рівні сформованості музично-сценічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії.....	364

CONTENTS

BARKASI V. V., FILIPPEVA T. I.	Sitizenship learning as a leading trend of a would-be teacher education in modern Great Britain.....	9
BEREHOVA M.	Training of the future special educators for work in an inclusive environment: the formation of professional competences	14
BIDA O.A. SHEVCHENKO O. V., KUCHAY A. V.	Innovative technologies in physical education and sports	19
BIRUYK S., DEMYDOVA I., BIRUYK V., RESHETILOVA N.	Definition of qualification level of Ukrainian high jumpers of student age	24
BOROVYK L.	Stages of the study of the process for formation of psychological and pedagogical competency of future officers of the state border service of Ukraine.....	28
BUTSYK I.	Criteria and indicators substantiation of research competence of specialists from agricultural engineering	34
VITYUK A. V., NUZHNYAYA N. V.	Method of projects in distance learning of higher mathematics	41
VAIDYCH T.	Ivan Pankevych's Historical and Ethnographical Studies through the Prism of the Pedagogical Regionalistics	47
VALKO N.	Implementation STEM-education of future teachers of natural mathematical disciplines in the European union countries.....	52
VOLOSHINOV S. A.	Analysis of the experience of training specialists in the maritime industry in the Russian Federation	59
GALUSCHENKO V. I.	Ways to optimize the correction-logopedic work on the development of emotional vocabulary in children with general hypoplasia of speech.....	64
GOLUBITSKA N.	Diagnostics of the attitude of future music teachers to the problem of the formation of ethno-pedagogical culture in the process of professional training.....	69
DEMIANENKO O. E.	Methodological aspect of the problem of the students' professional mobility formation in the multicultural educational process	72
DERSTUHANOVA N.	Training of future bachelors of theology in pedagogical theory: key concepts	77
DZUMELYA A. Z.	Results of implementation of the organizational-methodical system for formation of plastic installation of future teachers of music art and choreography.....	82
DOBROVOLSKA A.	Professional self-determination of future doctors in the process of formation of the IT competence during teaching Medical Informatics	86
ZAVYDIVSKA O.	Features of formation of health-oriented management skills of future managers on the basis of socialization	97
ZAHORODNIA L.	Principles of master's readiness formation to ensuring of the educational process quality in the preschool institutions	102
ZASKALETA S. H.	Organiation of independent cognitive activity of students in foreign language classes	108
IVERSHIN A. G.	Pedagogical conditions of becoming subjectivity of students of future teachers in the artistic and creative activities	112
Yuan Kai.	Methodical aspects of future music teacher performance stability forming in the context of regulatory and emotional component.....	117

KAZANZHYY I.	Formation of future primary education specialists humanistic and creative potential in extracurricular work.....	123
KYSLENKO D. P.	Criteria, indicators and levels of training of future specialists in security activities.....	127
KOBYLIANSKA T. V.	Professional activity of the psychologist of educational institutions by comparison of intermediate activities	135
Kobylyanska Y.	The problem of national and cultural senior students identity in globalization conditions	141
KOVTUN O. V.	Formation of the reflexive position of future translators in the process of professional training.....	145
KOZIARM., PARFENYUK A.	Analysis of the concept of the concept of «graphic competence» in the preparation of the future bachelors of the machine building equipment	151
KOLESNIKA. G.	Socio-pedagogical problem of raising difficult children.....	157
KORNESHCHUK V.	The directions of increasing the effectiveness of vocational training of social workers in higher education institutions.....	161
KOKHANOVA N.	Normative-legal support of teaching of English language in primary school of Poland.....	165
LYSTOPAD O.	Development of students creativity in the process of study of «New information technologies in preschool education» discipline.....	172
VEY LIMIN	Diagnostics of vocal training of masters faculties of arts of pedagogical universities.....	178
LYAKISHEVA A. V.	Socio-pedagogical support of motherhood and childhood: definition of concepts.....	183
Mayboroda Rymma V.	Professional mobility of a teacher as a component of social capital.....	189
MALEZHNIK Y. N.	Analysis of educational and methodological providing from educational art in the general schools of Ukraine of the second half of the 20th century.....	193
MANKUS I. V., NEDBAYEVSKA L. S., DINZHOS R. V.	Preparing future teachers institutions of higher education: innovations in the methods and forms	199
K.O.MATVIYCHUK	Role of rights in formation of diafragmal spirit on the first stage of working with more schools.....	205
MYKOLAIKO V.	Informational and communicational technologies of support in a productive teaching of physics in the secondary school.....	209
MOZUL I.	The forming state of future teachers' readiness to studying of natural sciences at primary school.....	215
OROS I. I.	Similar and variable changes in adult education of EU countries (France, Germany, Denmark, Belgium, Hungary) and the english-speaking countries (USA, Canada, Great Britain).....	223
PASICHNYK O.	Blended learning as an efficient method of foreign language teaching of nonlinguistic students in Higher Educational Establishment	231
PECHKO O., GOROBEEV M., KOZERUK Y.	Aspects of kinesiological competence in shaping a student health culture.....	235
PODLESNY Y. V.	Legal culture of the company, personality and social groups.....	241
PLISKO E.	Diagnosis of the individual juvenile offender in the penitentiary institutions of the second half of the twentieth century	247
POTAPCHUK T. V.	Forming the values of family education for older students in the study of the ukrainian literature	252
REBUKHA L. Z.	Methodological approaches to the fundamentalization of professional education of future social workers.....	258
ROMANCHUK N.	Theoretical principles and practical aspects of realization of competence approach in higher technical educational institutions	263

ROMANCHUK N., GAISHA O., ROMANCHUK N.	Realization of information and communication technologies in teaching higher mathematics in higher technical educational institutions.....	267
RUZHEVYCH Y.	Forming personal mobility students in cross-cultural interaction by means foreign literature	273
RUSALKINA L.	Specificity of foreign language professional preparation of future physician in the conditions of higher education institutions.....	278
SAVINOVA N.V.	Problems of training future teachers-speech therapists to work in conditions of developing active-game environment.....	283
SAVCHENKO V. A.	Application of innovative technologies in the system of continuing education of teachers of physical culture of the new Ukrainian school.....	288
SAVCHIN A. M.	Modern pedagogical approaches on forming of abilities to create the stories of different type for the children of senior preschool age.....	292
SEREDA I. V.	Features of the application of pedagogical technologies in the correctional-educational process.....	298
SITNYAKOVSKAYA S.	Characteristics of basic constructs of a model of professional training of future social sphere specialists on a bilingual basis.....	303
SOLTYK O.	The Role of Academic and Pedagogical Staff within the Process of Formation of Professional Reliability of Teachers of Physical Education.....	309
TKACH O. M.	Studying features of early development of children with perinatal pathology	314
TRUBAVINA I. M.	Maternity knowledge in social and pedagogical activity: integrated educational discipline in higher education establishments.....	318
KHRMCHENKOVA N.	Professional responsibility of future journalists.....	327
YAN ZSYUN	Critical determination of informational culture of future teachers of music.....	332
SHAPOCHKA K.	Language and didactic principles of foreign language teaching to students with special educational needs under inclusive educational environment.....	336
SHKOLIAR N.	Model of formation of terminological competence of future graphic designers in the specialist training process.....	341
SHPALIARENKO Y.	Implementation features of the special course on the future primary school teacher's formation of civic competence.....	347
SHUKATKA O.	Normative-legal basis of Ukraine on the promotion of youth health saving	353
YAKYMENKO S.	Formation of the outlook of first-graders in the innovative integrated educational space of the New Ukrainian school.....	358
LI YAN	Levels of multiple scenarious lifes of future teachers of music and choreography	364

УДК 37.378

Ільдико ОРОС

доктор філософії,

ректор Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

e-mail: ildiko@kmf.uz.ua

ПОДІБНІ ТА ВІДМІННІ ОЗНАКИ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ КРАЇН ЄС (ФРАНЦІЇ, НІМЕЧЧИНИ, ДАНІЇ, БЕЛЬГІЇ, УГОРЩИНИ) ТА АНГЛОМОВНИХ КРАЇН (США, КАНАДИ, ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ)

Вивчення і узагальнення досвіду розвинених країн світу дає можливість сформулювати уявлення про характер загальних проблем, що мають місце у світовому освітньому просторі стосовно освіти дорослих, переконатись, що освіта дорослих нині є одним із пріоритетних напрямів політики багатьох країн.

Нами виділено подібні ознаки освіти дорослих. Визначено тенденції розвитку системи неформальної освіти дорослих цих країн на основі спільних ознак.

На основі проведеного аналізу нами виявлені і розбіжності в ознаках освіти дорослого населення зазначених англомовних та країнах Європейського Союзу. Найбільше концептуальних положень стосовно системи освіти дорослих розроблено у Великій Британії.

Ключові слова: освіта дорослих, подібні та відмінні ознаки, країни ЄС, англомовні країни, формальне, неформальне та інформальне навчання.

Актуальність з'ясування питання освіти дорослих у розвинених країнах світу зумовлена тим, що аналіз розвитку освіти дорослих необхідний для висвітлення наступності між теорією освіти дорослих і практикою, щоб виявити тенденції, уникнути недоліків у плануванні майбутнього [1, 56]. Освіта дорослих – це природний спосіб задовольнити потреби у підвищенні рівня кваліфікації або й, навіть, зміні професії. Важливість освіти дорослих підкреслюється у виробленні політичних рішень, наприклад, у європейській стратегії економічного розвитку, що прийнята у 2010 році на 10 років Європа – 2020 (European Commission) [2, 147-148].

Аналіз освіти дорослих країн ЄС та англомовних країн здійснено і конкретизовано у роботах А. Гончарук, Е. Котлякової, Р. Теслі, Н. Кілрі-Уааконен, D. VondeVilleena, S. Schürer, X-P. Blossfeld та ін.

Ми поставили завдання коротко схарактеризувати організацію освіти дорослих у країнах Європейського Союзу (Франції, Німеччини, Данії, Бельгії, Угорщини) та англомовних країн (США, Канади, Великої Британії).

На основі аналізу наукових психолого-педагогічних вітчизняних і зарубіжних джерел нами створена порівняльна таблиця дослідження ознак неперервної системи освіти дорослих в англомовних країнах Європейського Союзу (див. табл. 1).

Аналізуючи дані таблиці 1. і порівнюючи їх із розвитком освіти дорослих у Великій Британії можна стверджувати, що вивчення і узагальнення досвіду розвинених країн світу дає можливість сформулювати уявлення про характер загальних

проблем, що мають місце у світовому освітньому просторі стосовно освіти дорослих, переконатись, що освіта дорослих нині є одним із пріоритетних напрямів політики багатьох країн.

Нами виділено подібні ознаки освіти дорослих. Освіта дорослих країн ЄС (Франції, Німеччини, Данії, Бельгії, Угорщини) та англомовних країн (США, Канади, Великої Британії) охоплює сукупність структурних елементів, що забезпечують їхній динамічний розвиток: законодавча база, освітні заклади і центри, освітні програми, зв'язок із ринком праці, недержавні організації, громадські об'єднання. Освіта дорослих країн, що досліджуються, представляє сукупність формального, неформального та інформального навчання, а також освіта дорослих цих країн входить у контекст освіти впродовж життя.

Контингенти дорослих студентів країн, що аналізуються, являє собою: безробітних, пенсіонерів, інвалідів, представників національних меншин, мігрантів.

Що стосується організаційних форм освіти дорослих, зазначаємо, що такі форми освіти як: організації, що навчаються (організація підприємствами навчання для співробітників свого підприємства); асоціації робітничої освіти; центри освіти дорослих; дистанційна освіта; вечірні і заочні школи для дорослих можна виділити у спільні форми освіти дорослих названих країн. Крім того, у відповідь на потреби у забезпечення особистого вдосконалення працівників і літніх людей в останню чверть ХХ ст. У Великій Британії виникли університети третього віку, що зародилися у Франції, яка була батьківщиною Університету

Таблиця 1 – Порівняльна таблиця дослідження ознак неперервної системи освіти дорослих в країнах

Назва країни	Структура системи освіти дорослих	Управління освітою	Фінансування	Своєрідність освіти дорослих
Франція	Основна структура, що забезпечує професійну підготовку дорослих і підвищення кваліфікації фахівців у національному масштабі – це ГРЕТА, заснована у 1973 році. Університети в цьому плані знаходяться на другому місці.	Управління освітою Франції практично цілком знаходиться під контролем Міністерства національної освіти, хоча в теперішній час спостерігаються тенденції до децентралізації, адже сам поділ країни на 28 регіонів із префектом у голові кожного з них являє собою передумови до децентралізації.	– Фінансування владою, курсів підготовки і перепідготовки дорослих, метою яких є підвищення загального рівня вмінь або які адресовані спеціальній групі слухачів. – Усі підприємства із штатом понад 10 осіб фінансують програми з підготовки кадрів шляхом оплати податків, що дорівнює 2% від загального річного фонду заробітньої платні.	В організації освіти, її фінансуванні та функціонуванні значна роль належить державі, Міністерству національної освіти Франції та регіональним органам освіти. В країні існує добре розроблена система актів, які регулюють різні види освіти, взаємовідносини держави, підприємців та громадян
Бельгія	Інституції, що забезпечують можливість для навчання дорослих, функціонують за напрямами: забезпечення професійної освіти, навчання функціональної грамотності з метою отримання сертифіката про певний рівень освіти та для успішної інтеграції у суспільство. Навчання грамотності у кожній із спільнот має свої особливості.	Федеральний уряд Бельгії делегував повноваження стосовно управління освітою мовним спільнотам, і відповідні міністерства визначають завдання для всебічного розвитку та професійного зростання особистості. За собою залишив: – Контроль за виконанням закону про обов'язкову освіту; – Пенсійне забезпечення; – Забезпечення фінансової підтримки у вигляді дотацій за освіту	Інститути неперервної освіти дорослих фінансуються урядами спільнот. Це в Основному кошти із бюджету спільноти та реєстраційні внески – дуже диференційовані. Для розвитку освіти дорослих здійснювалось фінансування додатково з Європейського соціального фонду	Уряд кожної спільноти (франкомовної – Валлонія, фламандомовної, німецькомовної) Бельгії створив власну структуру системи освіти, визначив її завдання і функції.
Німеччина	До інфраструктури освіти дорослих входять народні коледжі, вечірні школи, вечірні гімназії, коледжі, дистанційні школи, дистанційні коледжі. Існують і профспілкові, церковні, приватні навчальні заклади, кабінети, епархії та релігійні громади, громадські організації, навчальні центри.	Німеччина є державою з децентралізованою системою управління галузі освіти дорослих. Тут взаємодіють федеральна влада, причому найбільше компетенцій управління мають землі.	У Німеччині функціонує Інститут освіти для дорослих, який фінансується федеральним урядом та землями. Інститут виконує функції: – проводить фундаментальні дослідження, розробляє інноваційні концепції, проводить консультації стосовно освіти дорослих, підтримує інфраструктуру для досліджень.	Особливістю профосвіти Німеччини є те, що до інфраструктури освіти дорослих входять церковні навчальні заклади, епархії та релігійні громади.

Європейського союзу та в англomовних країнах

Завдання неперервної професійної освіти	Основні концепції	Організаційні форми освіти дорослих	Види освітніх програм
– Адаптація форм професійного навчання до умов праці; – Розв’язання проблем для всіх дорослих одержати необхідні знання і вміння; – Підвищення культурного рівня громадян; – Охоплювати 100% дітей у дошкільних закладах; – Забезпечити в системі першої освіти кожного освітньою кваліфікацією (дипломом про середню освіту або професійним посвідченням); – Підвищити якість освітніх послуг у зоні скупчення емігрантів.	– Неперервної освіти; – Суспільство, що навчається; – Програми «Сократ» та «Леонардо»; – професійних груп; – Продовжуючої освіти; – Індивідуалізації освіти.	– Школи грамотності; – Вечірній заочні форми профосвіти без відриву від роботи; – Центри освіти дорослих; – Дозвіллевій освіті структури; – Дистанційна освіта; – Стажування.	– Формальні освітні курси; – Індивідуальні програми; – Навчання у формі навчальних одиниць.
Інституції, що належать до освітніх систем мовних спільнот і забезпечують можливості для навчання дорослих, виконують завдання: – забезпечення професійної освіти; – навчання функціональної грамотності з метою отримання сертифіката про певний рівень освіти та для успішної інтеграції у суспільство.	– Комплексна концепція; – Концепція інтегральної грамотності; – Концепція подальшої освіти.	– Курси відновлення знань; – Волонтерські освітні організації; – Недільні школи; – Школи для дорослих; – Курси грамотності для дорослих; – Курси базової освіти для дорослих.	– Формальна освіта; – Індивідуальні програми; – Частка неформальної освіти, що реалізується у діяльності громадських організацій.
ПО має надавати шанс усім людям здобувати знання, вміння і навички для власного професійного розвитку, активної участі в суспільстві незалежно від статі, віку, освіти, національності, соціального становища.	– Концепція навчання упродовж життя; – Концепція залучення консультантів з навчання на підприємствах.	– Вечірні школи; – Недільні школи; – Дистанційна освіта; – Центр освіти дорослих; – Освітня програма «Національне десятиріччя грамотності та базової освіти 2016-2026 рр.»; – Освітня програма за грамотністю через кампанію «читання та письмо: мій ключ до світу»; – Заняття з тренерами (коучами).	– Формальна освіта; – Неформальна освіта; – Цільова неформальна освіта дорослих; – Інформальне навчання; – Інклюзивна освіта.

Продовж. табл. 1

Назва країни	Структура системи освіти дорослих	Управління освітою	Фінансування	Своєрідність освіти дорослих
Данія	Система освіти Данії становить розгалужену мережу приватних, громадських, муніципальних і державних організацій, закладів та установ. Освіта дорослих реалізується в мовних і центрах освіти дорослих, у технологічних центрах, бізнес-школах, в Центрах вищої освіти та університетах.	Система освіти Данії – одна з найдемократичніших у світі. Адміністрації навчальних закладів відводиться значно більша роль у прийнятті економічних та організаційних рішень. Система додаткової освіти платна; для підтримки талановитих дітей створена система грантів. Діють у школі ради: шкільна, педагогічна і учнівська. Законодавство чітко визначає розподіл відповідальності за заклади всіх рівнів між місцевими органами, графствами та центральним урядом.	Освіту дорослих у Данії, що фінансується державою, складають: ліберальна освіта дорослих, загальна та професійна освіта і підготовка дорослих. Система додаткової освіти Данії платна. Для підтримки талановитих дітей створена система грантів. Студентам пропонують додаткові державні позики на навчання та програми громадської підтримки.	– Серед дорослого населення Данії доля неграмотних не перевищує 1%; – Учні віком від 16-18 років навчаються в національних вищих народних школах упродовж 40 тижнів. Учні, вчителі і директор живуть при школах; – Молодь виходить на ринок праці з професією, а не з довідкою про закінчення «кількості класів», завдяки чому, що в країні – півтори сотні після середніх закладів освіти.
Канада	Щодо включення програм для дорослих у систему вищої та професійно-технічної освіти, зазначимо, що університети та коледжі є базою для розвитку цієї галузі освіти, а також такі організаційні структури як відкриті навчальні заклади, консорціуми, телеуніверситети. Провайдерми освітніх послуг з базових умінь для дорослих є громадські коледжі, коледжі загальної та професійної освіти, центри освіти дорослих; музеї, парки.		У більшості університетів і коледжів Канади існує система платного навчання. Уряд країни та різні неурядові організації розробляють ефективні програми фінансової підтримки дорослих студентів; розмір виплат залежить від категорії студента. Урядові програми підтримки дорослих студентів доповнюються фінансовою допомогою Канадського фонду стипендіальної підтримки Тисячоліття Канадської програми займів, Канадського освітнього грантового фонду.	Тісна співпраця фірм і закладів освіти; Кооперування навчання, для здійснення якого промислові підприємства та навчальні заклади об'єднуються і співпрацюють з метою надання освіти тим, хто не має можливості навчатися на стаціонарному відділенні. Такі студенти працюють, отримують зарплату і водночас набувають знання перевіряючи їх у процесі своєї роботи.
Угорщина	Програми для дорослого населення здійснюються: – На основі шкільної підготовки (В громадських освітніх, інституціях: середніх школах, профшколах, що в навчальних закладах, у вечірніх або заочних школах); – на основі курсів позашкільної системи – університетах та регіональних центрах розвитку людських ресурсів.	Освіта дорослих знаходиться у юрисдикції Міністра освіти і Національної Ради підготовки дорослих. Вирішення питань про освіту дорослих регулюється законом «про освіту дорослих»(2001 р.; 2013 р.) керується законами: Про професійну освіту, Про суспільну освіту, Про працевлаштування. Створена Асоціація підприємств підготовки дорослих, роль якої у розвитку законодавства професійної підготовки, у гарантії виконання вимог до такої підготовки. Отже, для Угорщини характерна децентралізація управління освітою незайнятих громадян.	Фінансування освіти дорослих є багатоканальним: центральний уряд, фонди Європейського Союзу, роботодавці, фонд робочого ринку; уряд виділяє також кошти для підтримки безробітних та інвалідів, що беруть участь у цій підготовці; є спеціальні стипендії для дорослих, які готуються для виконання завдань підвищеної складності. Ціни для навчання у ЗВО – одні з найдоступніших у світі.	Освітні Послуги для дорослих можуть надавати лише ліцензовані організації за умови реєстрації у національному реєстраторі підготовки дорослих при укладці контракту з учасниками підготовки. Близько 25% кваліфікацій можуть здобувати на основі шкільної підготовки; більшість професій можуть отримати на курсах позашкільної освіти.

Завдання неперервної професійної освіти	Основні концепції	Організаційні форми освіти дорослих	Види освітніх програм
Завданням освіти дорослих є розвиток інноваційних процесів і підвищення якості навчання; забезпечення свободи вибору напрямів навчання і навчальних закладів; підвищення гнучкості і відповідальності шкіл перед дорослими учнями; підтримувати ті тенденції в освіті, які держава визначає як такі, що сприяють процвітанню нації.	– Концепція «Просвітительства народу»; – Концепція навчання упродовж життя.	– Літні програми; – Індивідуальні курси; – Офіційна програма обміну Socrates/ Erasmus; – Центри вищої освіти; – Незалежні школи; – Позашкільне навчання; – Вищі народні школи; – Навчальні асоціації; – Вечірні школи; – Технічні школи; – Школи здоров'я.	– Формальна освіта; – Неформальна освіта; – Професійна освіта; – Непрофесійна освіта.
– Отримання базових знань для подальшого навчання; – Підвищення загального рівня грамотності; – Посилення технологічної грамотності; – Удосконалення комунікативних навичок.	– Концепція неформальної освіти дорослих; – Концепція неперервної освіти дорослих; – Концепція «Організації, що навчаються»; – Концепція «валідації»; – Концепція освіти протягом усього життя.	– Програми з підвищення грамотності та базових знань; – Тести на визначення загальноосвітнього розвитку; – Тести на визначення базових професійних навичок; – Коопероване навчання; – Дистанційне навчання; – Програми учнівства; – Навчання на робочому місці; – Корпоративне навчання; – Університети третього віку; – Програма; – Програми «академії».	– Формальна освіта; – Неформальна освіта; – Інформальна освіта.
– Забезпечення набуття цифрової грамотності відповідно до вимог ринку, до розвитку економіки країни; – Забезпечення якості освіти дорослих; – Розвиток компетентностей, необхідних для громадської роботи та роботи в соціальних кооперативах для уразливих груп населення.	– Концепція державної системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації незайнятого населення; – Концепція освіти дорослих у країнах Європейського Союзу.	– Середні школи; – Професійні школи; – Вечірні школи; – Заочні школи; – Університети; – Регіональні центри розвитку людських ресурсів; – Центри тестування; – Інформаційні центри; – На робочому місці; – Дистанційні курси; – Програми професійної підготовки.	– Неформальна освіта; – Формальна освіта; – Інформальна освіта; – Самоосвіта.

Закінчення табл. 1

Назва країни	Структура системи освіти дорослих	Управління освітою	Фінансування	Своєрідність освіти дорослих
США	Поширеними типами навчальних установ неформальної освіти є: народні університети, народні школи для осіб третього віку, професійні школи, центри для підготовки і перепідготовки осіб, служби поширення знань, центри розвитку кар'єри, консультаційні центри. Провайдерми є університети та коледжі, а також громадські коледжі, чисельні асоціації, комісії; Інститут навчання на пенсії.	Питаннями освіти дорослих у США займається Департамент професійної освіти та освіти дорослих, а також Підрозділ освіти дорослих та грамотності.	Фінансова підтримка закладів, які надають освітні послуги дорослим здійснюється на державному рівні: для підтримки освітніх програм для кар'єри та технічного навчання у 50 штатах країни виділяється 1,3 млрд доларів. Згідно із законом К. Д. Перкінса про покращення кар'єри та технічної освіти; за Законом про освіту дорослих державою виділяється щорічно 260 млн доларів.	Особливістю є освіта населення третього віку; для них діють різні програми для забезпечення соціальної адаптації і сприяння активному старінню.

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [1; 2; 3; 4; 5 та ін.].

третього віку, сформульованого в Тулузі 1973 р. за ініціативи професора П'єра Велласа [3, 150]. Згодом така форма освіти дорослих (Університети третього віку) з'явилась у Великій Британії, Канаді, США тощо.

Управління освітою дорослих знаходиться в різних країнах переважно під контролем Міністерства освіти, хоча нині спостерігається тенденція до децентралізації в різній мірі.

Освіта дорослих різних країн фінансується переважно урядом та неурядовими організаціями.

Наше дослідження співзвучне з думкою А. Гончарук, яка мала рацію для визначення тенденцій розвитку системи неформальної освіти дорослих цих країн на основі спільних ознак: відродження традицій громадської освіти, в чому вбачається один із провідних шляхів подолання проблеми соціального та освітнього відчуження певних категорій населення (інвалідів, біженців, неграмотних, матеріально незабезпечених тощо); перенесення ідеї особистісного самовдосконалення у нові контексти (робоче місце, колектив) і створення роботодавцями оптимальних умов для саморозвитку своїх працівників; активний розвиток і підтримка навчальної діяльності людей пенсійного віку в руслі демографічних змін та соціально зорієнтованої політики урядів» [4, 34-35].

На основі проведеного аналізу нами виявлені і розбіжності в ознаках освіти дорослого населення зазначених англомовних та країнах Європейського Союзу. Зокрема, у Франції основною структурою, що забезпечує професійну підготовку і під-

вищення кваліфікації дорослих у національному масштабі – це ГРЕТА; університети знаходяться на другому місці. Провайдерми освіти дорослих інших країн, що аналізуються, є університети та коледжі, центри підготовки і перепідготовки дорослого населення, професійні школи, численні асоціації, комісії. Але у США, Великій Британії, Канаді, Франції провайдерми є й народні школи для осіб пенсійного віку (Університети третього віку). У Німеччині значні послуги у сфері неформальної освіти надають церкви, профспілки, що свідчить про значний розвиток неформальної освіти.

Існують відмінні і такого типу: якщо термін «продовжена освіта» у Німеччині визначається як продовження або відновлення організаційного навчання в певний період дорослості, то у Великій Британії і продовжена, і відновлювана освіта являють собою окремі галузі освіти дорослих, мають своє визначення, завдання, розвиваються на основі відповідних концепцій.

Слід відмітити, що Велика Британія веде перед у розвитку й структурі освіти дорослих. Так, у наукових літературних джерелах зазначено, що «типовим зразком навчальних закладів такого типу (мається на увазі віртуальний університет) є Університет Атабаски, заснований у 1970 р. як перша канадська версія британського Відкритого університету» [4, 128; 5, 108].

У XXI столітті у Великій Британії відбувається поєднання формальної і неформальної освіти; розширення вікових меж освіти дорослих: крім

Завдання неперервної професійної освіти	Основні концепції	Організаційні форми освіти дорослих	Види освітніх програм
– Забезпечити особам третього віку соціальну адаптацію та сприяти активному старінню; – Підвищити освіченість дорослих; – Забезпечити професійні можливості дорослих необхідні для ефективного їх функціонування на робочому місці.	– Концепція освіти дорослих; – Концепція освіти впродовж життя; – Концепція активного і позитивного старіння; – Концепція бібліотеки як установи неперервної освіти.	– Вечірні програми; – Додаткове навчання; – Курси без заліків; – Кореспондентські курси; – Онлайн курси; – Програми дистанційного навчання; – Дистанційні курси; – Публічні лекції; – Освітні програми для осіб третього віку; – Подорожі; – Спортивні заходи.	– Формальна освіта; – Неформальна освіта; – Інформальна освіта.

людей третього віку (від 55 років – пенсійна освіта), з'являються пенсійна освіта людей четвертого віку (від 75 років) та передпенсійна освіта і створюються в країні відповідні умови для реалізації спеціально створених для цих груп програм.

Крім того, у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США діють такі прогресивні форми освіти дорослих як онлайн-курси, програми дистанційного навчання, відкриті навчальні заклади, консорціуми, телеуніверситети [6, 18-25]. Найбільше концептуальних положень стосовно системи освіти дорослих розроблено у Великій Британії.

Вивчено і узагальнено досвід розвинених країн світу, що дає можливість сформулювати уявлення про характер загальних проблем, які мають

місце у світовому освітньому просторі стосовно освіти дорослих, переконатись, що освіта дорослих нині є одним із пріоритетних напрямів політики багатьох країн.

Нами виділено подібні ознаки освіти дорослих. На основі проведеного аналізу нами виявлені і розбіжності в ознаках освіти дорослого населення зазначених англомовних та країнах Європейського Союзу. Отже, характеристика організації роботи з дорослим населенням у країнах Європейського Союзу, США та Канади свідчить про їх різноманітність, в основі чого лежать національні традиції роботи з дорослими кожної країни; виявлені й спільні тенденції організації роботи з дорослим населенням.

Список використаних джерел

1. Тесля Р. В. Освіта дорослих Франції: історія, досвід, перспективи впровадження в українську систему освіти // *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (25). – С. 56-58.
2. E. Kilpi-Yaakonen, D. Von de Villeena, S. Schürer, X-P. Blossfeld Education of adults in the context of life's journey: an international comparison // *Journal of Sociology and Social Anthropology* 2016. Volume XIX. No 5 (88) http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonen%20et%20al_2016_5.pdf
3. Борисова, М. В. Розвиток освіти дорослих у Канаді [Текст] .. канд. пед. наук, спец.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Борисова М. В. – Черкаси : МОН, молоді та спорту Укр. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, 2012. – 189 с.
4. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС / А. Гончарук // *Педагогічні науки*. – 2012. – Вип. 54. – С. 31-36.
5. Котлякова Е. Н. Непрерывное образование взрослых в университетах Канады : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Котлякова Елена Николаевна. – Москва, 1993. – 165 с.
6. Кучай О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій у вищих навчальних закладах Польщі / монографія за ред. А.І. Кузьмінського. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 361 с.

References

1. Teslya R.V. Osvita doroslykh Frantsiyi: istoriya, dosvid, perspektyvy vprovadzheniya v ukrayinsku system osvity [Education of adults of France: history, experience, prospects of introduction into the Ukrainian educational system]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III(25). 56-58.

2. E. Kilpi-Yaakonen, D. Von de Villeena, S. Schürer, X-P. (2016) Blossfeld Education of adults in the context of life's journey: an international comparison. *Journal of Sociology and Social Anthropology* 2016. Volume XIX. No 5 (88) http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonen%20et%20al_2016_5.pdf
3. Borysova, M. V. (2012) Rozvytok osvity doroslykh u Kanadi [Development of adult education in Canada] .. kand. ped. nauk, spets.: 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriya pedahohiky / Borysova M. V. – Cherkasy : MON, molodi ta sportu Ukr. Cherkaskyynats. un-tim. B. Khmelnytskoho, 189.
4. Honcharuk A. (2012) Neformalna osvita doroslykh u krayinakh YES / A. Honcharuk [Informal education of adults in EU countries]. *Pedahohichni nauky*. Vyp. 54. 31-36.
5. Kotlyakova E. N. (1993) Nepreryvnoe obrazovanye vzroslykh v unyversytetakh Kanady [Continuous Adult Education at the Universities of Canada]: dys. kand. ped. nauk : 13.00.01 / Kotlyakova Elena Nykolaevna. Moskva, 165.
6. Kuchai O. V. (2014) Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv zasobamy multymediynykh tekhnolohiy u vyshchykh navchalnykh zakladakh Polshchi [Theoretical and methodological principles of the preparation of future teachers of elementary school by means of multimedia technologies in higher educational establishments of Poland] / monohrafiyaza red. A.I. Kuzminskoho. Cherkasy: vydavets Chabanenko YU. A., 361.

Орос Ильдик. Подобные и отличительные признаки образования взрослых стран ЕС (Франция, Германия, Дания, Бельгия, Венгрия) и англоязычных странах (США, Канаде, Великобритании)

Изучение и обобщение опыта развитых стран мира дает возможность сформировать представление о характере общих проблем, имеющих место в мировом образовательном пространстве относительно образования взрослых, убедиться, что образование взрослых в настоящее время является одним из приоритетных направлений политики многих стран. Нами выделены подобные признаки образования взрослых. Определены тенденции развития системы неформального образования взрослых этих стран на основе общих признаков.

На основе проведенного анализа нами выявлены и различия в признаках образования взрослого населения указанных англоязычных странах и странах Европейского Союза. Наибольшеконцептуальных положений о системе образования взрослых разработано в Великобритании.

Ключевые слова: образование взрослых, подобные и отличительные признаки, страны ЕС, англоязычные страны, формальное, неформальное и информальнообразование.

Oros I. I. Similar and variable changes in adult education of Eu Countries (France, Germany, Denmark, Belgium, Hungary) and the english-speaking countries (USA, Canada, Great Britain)

Studying and generalizing the experience of developed countries of the world gives an opportunity to form an understanding of the nature of the common problems that exist in the world educational environment with regard to adult education, to ensure that adult education is now one of the priority directions of policy in many countries.

We have highlighted similar signs of adult education. The education of adult EU countries (France, Germany, Denmark, Belgium, Hungary) and English-speaking countries (USA, Canada, UK) covers a set of structural elements that ensure their dynamic development: legislative framework, educational institutions and centers, educational programs, with the labor market, non-governmental organizations, and public associations. The adult education of the countries understudy represents a set of formal and informal learning, and adult education in the countries is part of the context of lifelong education. The contingents of adult students of the analyzed countries are : the unemployed, pensioners, the disabled, representatives of national minorities, migrants. Adult education management is predominantly under the control of the Ministry of Education in different countries, although there is now a tendency towards decentralization to varying degrees. The education of adults from different countries is funded mainly by the government and non-governmental organizations. The tendencies of development of system of informal education of adults of the countries on the basis of common features are determined. On the basis of the analysis we have revealed and differences in the signs of education of the adult population of these English-speaking countries and the European Union. In particular, in France, the main structure that provides vocational training and raising the skills of adults on a national scale is GREETA; universities are in second place. Universities and colleges, centers for adult education and retraining, vocational schools, numerous associations, and commissions are providers of adult education in other countries understudy. But in the United States, Great Britain, Canada, France, there are also public schools for retirement age (Third Age Universities). In Germany, significant services in the field of non-formal education are provided by churches, trade unions, which testify to the significant development of non-formal education. There are abolitionist types of this type: if the term "continuing education" in Germany is defined as the continuation or reinstatement of organizational training for a certain period of adulthood, the ninth UK, and continued, and renewable education is a separate branch of adult education that has its own definition, tasks, develops based on relevant concepts. The most conceptual framework for adult education has been developed in the UK.

Key words: adult education, similar and distinctive features, EU countries, English-speaking countries, formal, informal and informal learning.

Наукове видання

НАУКОВИЙ ВІСНИК

**МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 3 (62), вересень 2018

Том 2

Відповідальність за цитування та зміст статей несуть автори

Формат 60×84 1/8. Ум. друк. арк. 43,0.
Тираж 150 пр.

Свідоцтво про реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 21010-10810 ПР від 25.09.2014 р.

Адреса редакції та видавця:
Видавництво МНУ імені В. О. Сухомлинського
54030, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24
тел. (0512) 37-88-38, т/ф 37-88-15
e-mail: publish.mnu@i.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3375 від 27.01.2009 р.